

BARCELONSKA DEKLARACIJA O PRAVIMA MAJKE I NOVOROĐENČETA

Uvod

Zajedno s udrugama pojedinih zemalja, kao i međunarodnim udrugama za perinatalnu medicinu, porodništvo, pedijatriju i neonatologiju te u suradnji s akademijama, udruženjima, zavodima, centrima i humanitarnim organizacijama iz cijeloga svijeta, a čiji je cilj obrana i promidžba prava žena i novorođenčadi, Svjetska udruga za perinatalnu medicinu (World Association of Perinatal Medicine – WAPM) je prigodom 5. Svjetskog kongresa perinatalne medicine održanog u Barceloni 23. do 27. rujna 2001. odlučilo izdati institucijsku deklaraciju koja je nazvana »Barcelonskom deklaracijom o pravima majke i novorođenčeta«.

Svrha te deklaracije je osigurati da se u 21. stoljeću, bilo gdje u svijetu, ljudska reprodukcija može odvijati u povoljnim tjelesnim, psihičkim i društvenim uvjetima, kako za majku tako i za dijete, nadilazeći pritom trenutnu neravnotežu.

Kako bi se to ostvarilo, članovi Svjetske udruge za perinatalnu medicinu, zajedno s već nabrojanim udrugama, pozivaju sve iznadnacionalne političke i zdravstvene organizacije, vlade svih zemalja svijeta, zakonodavce demokratskih parlamenata i nevladine organizacije te sve javne i privatne institucije koje štite reproduktivno zdravlje čovječanstva, da razmotre i poštuju, promiču i provode u život ovu Deklaraciju.

Deklaracija prava majki

1. Majčinstvo mora biti ishod slobodnog izbora. Svaka pojedina žena ima pravo odlučiti o najpovoljnijem vremenu za rađanje djece, vremenskom razmaku između trudnoća kao i o tome koliko djece želi imati. Učinkoviti načini sprječavanja trudnoće moraju biti dostupni svakoj ženi.
2. Svaka žena ima pravo dobiti odgovarajuće obrazovanje i informacije o reproduktivnom zdravlju, trudnoći, porodu i njezi novorođenčeta. Zdravstvene službe i djelatnici obvezni su pružiti takvo obrazovanje ženi i njenom partneru te trebaju promicati nazočnost oba partnera pripremnim tečajevima kao dijelu prenatalne zdravstvene zaštite.
3. Svaka žena ima pravo na to da im vlada svake države na svijetu jamči odgovarajuću zdravstvenu pomoć i trudnoću bez nepotrebnih opasnosti. Sve žene imaju pravo na odgovarajući sustav zdravstvene zaštite i zaštitne mjere tijekom trudnoće. Zdravstvena zaštita tijekom trudnoće mora biti kvalitetna i imati odgovarajuće izvore. Porodnička njega nema državnih granica. Porodnička njega treba uzeti u obzir i poštovati različitost kultura i vjerovanja.
4. Svaka žena ima pravo dobiti odgovarajuće informacije o tehnološkim postupcima i napretku pri dijagnostici i liječenju, a koje se odnose na trudnoću i

porod, te joj se mora omogućiti primjena najsigurnijeg postupka. Sve trudnice imaju pravo dobiti informacije o raspoloživim postupcima prenatalne dijagnostike. Njihova odluka o izvođenju takvih postupaka mora biti slobodna i zasnovana na informacijama.

5. Svaka žena ima pravo na odgovarajuću prehranu tijekom trudnoće. Prehrana ženi mora omogućiti primanje svih hranjivih tvari, potrebnih za rast djeteta i vlastito zdravlje.
6. Svaka zaposlena žena ima pravo na to da za vrijeme trudnoće ili zbog nje ne bude otpuštena. Pristup i ostajanje u svijetu zaposlenih mora biti zajamčen svakoj ženi a da njezina trudnoća pri tome ne bude razlogom diskriminacije. Zakoni o radu vlada svih država moraju štiti pravo na majčinstvo, i to na takav način da oni jamče porodiljni dopust i prilagođavanje radnom vremenu, a bez da to utječe na plaću ili mogućnost gubitka posla. Majke imaju pravo da doje svoju djecu tijekom radnog vremena.
7. Svaka žena ima pravo da ne bude diskriminirana, kažnjavana ili društveno izopćena zbog svojevoljnog prekida trudnoće.
8. Pravo na majčinstvo ne može se ograničavati na društvenoj osnovi. I obitelji sa samohranim roditeljem, kao i obitelji s oba roditelja imaju ista prava u svezi s majčinstvom.
9. Svaka majka ima pravo podijeliti odgovornost s ocem, u svezi s odlukama i reproduktivnim procesom. Očeva se odgovornost ogleda u poštovanju odluke žene. Sve žene imaju pravo da ih njihov partner ni na koji način ne prisiljava na ništa u svezi majčinstva. Odluke jednog para o reprodukciji prava su koja s jednakošću i jednakom odgovornošću dijele i muškarac i žena.
10. Svaka žena ima pravo biti informirana o dobrobitima dojenja te ohrabrena da s dojenjem započne odmah po porodu. Međutim, svaka žena ima pravo slobodnog izbora hoće li dojiti ili ne, a bez da trpi od društvenih ili kulturnih predrasuda.
11. Svaka žena ima pravo sudjelovanja u donošenju odluka (glede dijagnostike i liječenja) koje mogu utjecati na nju i na njezin fetus. Sve odluke moraju biti donešene na osnovi dobivenih informacija i slobodnom voljom.
12. Žene koje rađaju u bolnici imaju pravo odlučivanja o svojoj odjeći i odjeći novorođenčeta, prehrani, postupku s posteljicom i drugim postupcima koji pojedincu imaju kulturološko značenje. Svaka žena ima pravo biti sa svojim djetetom čitavo vrijeme boravka u bolnici, pod uvjetom da im zdravlje to omogućava.
13. One trudnice koje su ovisnice o drogi, boluju od AIDSa ili predstavljaju zdravstveni ili medicinski

problem druge vrste, a koji bi mogao biti razlogom njihova izopćenja iz društva, imaju pravo na prilagođeni program pomoći. Trudnice useljenice imaju pravo na jednaku razinu pomoći kao i žene zemlje u koju useljavaju.

14. Svaka žena ima pravo na svoju privatnost te je poštovanje povjerljivosti dužnost zdravstvenog osoblja.

Mi, zdravstveni djelatnici, ne bismo trebali prihvatiti nedostatak sredstava kao izgovor da ne nastojimo poštovati prava na reproduktivno zdravlje žene i društva u cijelosti.

Deklaracija prava novorođenčeta

1. Deklaracija o ljudskim pravima odnosi se na sva razdoblja života. Sva su ljudska bića rođena slobodna, s jednakim dostojanstvom i pravima.
2. Dostojanstvo novorođenčadi, kao ljudskih bića, uzvišeno je. Novorođenčad mora biti zaštićena u skladu s Konvencijom o pravima djeteta.
3. Svako novorođenče ima pravo na život. Ovo pravo moraju poštovati svi ljudi i vlade svih država, bez diskriminacije s obzirom na rasu, spol, ekonomsko stanje, mjesto rođenja, vjeru ili bilo što drugo. Države bi trebale poduzeti odgovarajuće mjere kako bi zaštitile djecu od diskriminacije.
4. Svako novorođenče ima pravo da mu se život ne ugrožava iz kulturnih, političkih ili vjerskih razloga. Nitko nema pravo poduzeti kratkoročne ili dugoročne postupke kojima se ugrožava ili narušava zdravlje novorođenčeta. Uskraćivanje bilo koje vrste ne može se opravdati ni pod kojim okolnostima.
5. Svako novorođenče ima pravo dobiti zdravstvenu, čuvstvenu i društvenu brigu koja mu omogućuje optimalni tjelesni, duhovni, moralni i društveni razvoj u kasnijem životu. Društvo je odgovorno za udovoljavanje svim pretpostavkama kako bi se ovo pravo poštovalo. S obzirom na nepostojanje volje novorođenčeta, bez pristanka roditelja upoznatih sa svim podacima, ne smije se poduzeti nikakav medicinski zahvat osim u slučajevima u kojima je liječnik prisiljen raditi u najboljem interesu djeteta, a da ne postoji mogućnost izražavanja volje od strane roditelja ili skrbnika. Mora postojati jednakost s obzirom na njegu, uz potpuno odbacivanje svih oblika diskriminacije, bez obzira na ekonomsku ili društvenu klasu.
7. Svako novorođenče ima pravo na ispravnu prehranu, koja mu omogućuje rast. Dojenje se mora promicati i olakšavati. Kada nije moguće da majka doji, bez obzira je li to zbog osobnih, tjelesnih ili psihičkih razloga, mora se omogućiti odgovarajuća prehrana nadomjestcima za majčino mlijeko.

8. Svako novorođenče ima pravo na odgovarajuću zdravstvenu njegu. Djeca imaju pravo na najveći stupanj zdravlja te na dostupnost zdravstvenih, rehabilitacijskih i preventivnih službi. Države moraju poduzeti sve potrebne mjere usmjerene na napuštanje tradicionalnih postupaka koji štete zdravlju djeteta. Vlade država moraju preuzeti brigu o prenatalnoj i postnatalnoj zdravstvenoj zaštiti.
9. Trudnica koja nosi fetus s anomalijama koje su nespojive sa životom, ako to želi, ima pravo nastaviti trudnoću ili izabrati njezin prekid unutar pravnih okvira svake pojedine države. Ukoliko se takav fetus rodi, na novorođenče se ne trebaju primijeniti uzaludni postupci liječenja.
10. Ne treba pokušati održati na životu svako novorođenče čija je nezrelost izrazitija od najniže granice preživljavanja. U takvim slučajevima prilikom prosudbe uzet će se u obzir zemljopisne, društvene i ekonomske okolnosti u mjestu rođenja. U krajnjim slučajevima, bit će obaviješteni roditelji te će, kad god je to moguće, sudjelovati u donošenju odluke prije samog rođenja.
11. Svako novorođenče ima pravo iskoristiti mjere svake države glede društvene zaštite i sigurnosti. Ovo pravo odnosi se u jednakoj mjeri na zdravstvenu zaštitu i njegu kao i na zakonska prava.
12. Novorođenče se ne smije odvajati od roditelja protiv njihove volje. U slučajevima u kojima postoji dokazano zanemarivanje, a to su okolnosti koje pokazuju da je život novorođenčeta u opasnosti, moraju se poduzeti odgovarajući zakonski i administrativni postupci, kako bi se djetetu osigurala zaštita, čak i ukoliko oni podrazumijevaju odvajanje novorođenčeta od roditelja. Ovo je pravilo primjenjivo tijekom boravka novorođenčeta u bolnici.
13. U slučaju posvojenja, svako novorođenče ima pravo na najveća jamstva. U državama koje priznaju posvojenje, interesi djeteta uvijek moraju prevagnuti, a mora se osigurati sva potrebna jamstva da je posvojenje prihvatljivo te da su sva odobrenja od strane opunomoćene nadležne vlasti dobivena. Ni pod kojim okolnostima se ne može opravdati trgovina organima.
14. Svako novorođenče i svaka trudnica imaju pravo na zaštitu u zemljama u kojima se odvija oružani sukob. U tim okolnostima, dojenje se mora promicati i štiti.

Novorođenče je osoba s posebnim pravima, koja za sebe ne može tražiti zbog tjelesne i psihičke nezrelosti. Ta prava društvu nameću niz obveza i odgovornosti, koje moraju promicati sve zakonodavne i izvršne ustanove svih država.

Izvorni tekst preveo dr. sci. Milan Kos